

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG
ENGEDELMÉVEL.

(27.)

Költ. *Bétsben*, Sz. György - Havának
 (Áprilisnek) 4-dik napján, 1794-dik
 Esztendőben.

Hadi Környütlállások.

Frantzia *Flandriának* felsőbb részében,
Lille Várától balra, négy órányi földnél
 valamennyivel messzebb fekvő *Bailleul*
 nevezetű Városból, 's annak szomszédsá-
 gában lévő *St. Jean Capelle* nevű Faluból
 mintegy 800 Frantziák olly tzéllal indúltak-
 ki Mártz. 16-dikán reggel, hogy *Lockerti*,
 és *Kemmel* Örizeteinket foglyaikká tegyék.
 Ugyan azon időben, 's éppen a' tájjon,
Roesbrugghe, és *Steenwoorde* Városokból

H h

is mintegy hat hat száz főből állott két csapat Frantziáság érkezett *Proven*, és *Vathore* helyeinkbe, 's két felől szándékozott *Poperingen* Városunkbéli Őrizetünket meg-támadni. De részünkről még éjjel tájban meg-tudatott Kémek által: minn mesterkedjen az Ellenség? azért is említett Őrizeteinkhez több Katonaság, és nyóltz száz fegyveres Lakosok is kaptasoltattak, melly egyesültt erő készen várta az Ellenséget. Éjjel-utáni 3 óraker kezdődött a' viadal, de Vitézeink olly derekasan állottak ellent, hogy eggy óra múlva minden meg-támadtt tanyáinktól vissza-vonúltak a' Frantziák; hanem segítségjek érkezvén, újra szerentsét próbáltak reggeli 6 óraker, 's a' költsönös tüzelés szakadatlanúl tartott délig; a' midőn megént vissza-veretett tsak ugyan az Ellenség, 's üzetett is, a' mennyire lehetett a' sár miatt. Nyóltz hólttakat hagyott maga után, 's a' melly 16 szekereket magával hozott vala: nem prédával, a' mint reménylette kétség-kívül, hanem sebessékekkel rakva hajtatta - vissza azokat. — A' *Lockerti* szélső vendég-fogadót fel-gyújtotta; de nem vitt-el egyebet belölle egy lónál, és két tehénnél. A' mi Embereink közzül, 13-an estek sebbe. — *Odonell* nevet viselő szabad Seregbéli Kapitány *Rubenitz*, a' kihez tökéletes bizodalommal vagynak a' fegyveres Lakosok, valamint mászor, úgy ez alkalmatossággal is

kiváltképpenvaló érdemmel különböztette meg magát. Nagyon jól forgódtak említ. szabad Sereg-béli Fő-Hadnagy *Kömley*; és *Stuart* Reg. béli Al-Hadnagy *Malbohan* is. — *Stenwoorde*, és *Roesbrugge* között, 6 és 7 ezer között lévő számú Frantziáság volt Mártz. 16-dikán; hanem 5000 Ember szándékozott volt még oda menni *Lille* v. *Ryffel* Várából.

A' *Chimay* nevezetű, és *Ausriai-Hennegauban* *Namar*' szélén fekvő Grófság-béli fegyveres Lakosok, egyg óránnyi tusakodás után, 16-dik Mártz. ezer Frantziákat vertek-el, *Syverie* Falnak prédálásából; hasonlóképpen *Monbillard* Falutól is, *Le Greaux* Vadász-Hadnagy' segítségével, 2 száz Frantziákat hajtottak - vissza. — Az Ellenség közzül ketten el-estek, egyg elfogatott, 's 30-an meg - sebesítették. — Vitézkedő Parafztjaink közzül egyg Ember kapott sebet.

Affenventnél álló Vigyázóinkat vissza akarta nyomni az Ellenség, Mártzius' 18-dikán reggel; de ő nyomatott-vissza alkalmas Ágyússaink által.

A' *Luxemburgi* Újság szerént, *Longvy* Várának Kommandánsa, a' kormányozása alatt volt minden Tisztekkal és feles számú Katonákkal egygütt, oda hagyta *Frantzia-Országot*.

Mannheimből, Mártzius' 23-dikán. — „A' Frantziák nem tsak mutogatják még

mind ez ideig ottan - ottan magokat a' mi szomszédságunkban, hanem úgy halljuk, hogy *Neustadt*ban, *Speyerben* és *Lauternben* nevedett is a' Izámjok. Tegnap, egy Trombitást küldöttek a' *Rajna* mellett levő sántzhoz, a' ki valamely írást hozott Tsász. Kir. Kormányozó Generális *Browne* Grófhoz. "

„*Máyntzból* írják, hogy a' *Prussziai* Király nem hágy többet a' *Felső-Rajnai* mellyéken 20 ezer Emberénél. Mártz. 21-dik, 's 22-dik napjain vissza is indultak *Máyntztól* egynéhány Prussz. Regementek a' *Vesztfúliai* Kerületbe, mellyben szép birtokai vagynak a' Prussz. Királynak. "

A' *Kolóniai* Választó Hertzegnek lakó Városából *Bonnból* Mártz. 23-dikán : „Nagyobb bátorságnak okáért, rakatnak már itt öszve a' Választó - Hertzegi drágaságok, 's nagy erejű irások, és *Vesztfúliába* szállítatnak által. "

Máyntzból, Mártzius' 23-dikán. — „A' *Vesztfúliai* Prussz. résznek *Wesel* nevű Városában kezesképpen tartatott, de már ki-tseréltt Frantziák tegnap vitetének - el Városunk mellett a' Rajnán, 4 hajókon. *Frankfurtból*, vissza - érkeztek ide a' Fran. Kommisszáriusok. "

„Az itt vóltt Fran. Foglyoknak vissza-botsáttatások eránt már meg - van az egygyesség, hanem az itt kelz pénzül maradtt Fr. papiros pénznek ki-váltására nints elég

tsengő pénzek a' Fr. Kommisszáriusoknak. 24 személlyek hagyattak vala a' ki-váltás végett kezességben, kik között egy, *Oyre* Gener. is. A' mi ezt illeti, nyilván mondják felöle a' Fran. Kommisszáriusok, hogy tsak gillyotinra menne-vissza. “

Livornóból, Mártziusnak 21-dikén. — „Ma reggel egy Anglus hadi hajó érkezett ide, 's hozott magával egy *Genuai* gabonás hajót, mellyet azért fogott-el, mivelhogy az a' *Korszikai* Republikán. Frantziákhoz szándékozott. *Korszikából* semmi egyéb bizonyos hírt nem hallunk, hanem hogy az Anglusok, és a' vélek öfve-fogott Korszikaiak, készek mindent el-követni *Bajlia* fő Város körül, hogy ki-vehessék azt a' Frantzia Republikánusok' kezeik között. “

„*Gibráltári* ki - kötő helyekben az Anglusoknak, 18 *Anglus*, 7 *Portugallus*, és három *Frantzia* Rojalista hadi hajók voltak. “

Turinből, Mártziusnak 19-dikén. — „A' *Nizzai* Grófságbéli Fran. Republikán. Sereg' számát ez előtt száz ezernél is többre mondták, most 50 ezer főből állónak hirdetik némelly tudósítások; azonban bizonyosan tudjuk, hogy 50 ezernél is sokkal kevesebb ott a' Republikánusoknak fegyveres erejek, 's igen nagyon fogyasztják azt az uralkodó nyavalyák. “

„*Di San Damiano* nevű hegyeinken, pénzen fogadott Bunyikok kezdtek haramiáskodni. Két száz livert kapott egy egy közzülök ajándék fel-pénzül, 's minden napra két két livert. Jó ruhákban, különb-különbféle fegyverekkel, 's órásan jártak. Hírt vévén felölök a' Kormányfizek, *Valberga* Generálist rendelte, ki - irtásokra, alkalmas számú Katonasággal. Már örömmel értették, hogy el is fogadott *Sandri* nevű Vezérjek; egy más Kormányozójok pedig, *Vicco* nevezetű, a' *Tanaro*-vizéig üzetett, mellynek neki ugrott, 's által akart rajta úfzni; de belé vefzett. A' köz Haramiák közzül is sokakat kerítettek már keleptzébe, 's kerítnek többeket is naponként Katonáink, a' kik Lakosokat is vettek-fel magok mellé ezen vadáfzatra.“

*Amfterdám*ból, Mártzius' 17-dikén. — „A' *Szárdiniai Király*' számára 350 mázsa puskapor vásároltatott itten a' napokban; de bezzeg kitsinben múlt-el, hogy nagy szerentsétlenség nem történt; mert valami gonofz lelkű Emberek egy estve kétfzer próbálták fel-gyújtani a' puskaporos hajót, kiknek vefzedelmes szándékjok meg-tudódott: azért is el nem sülhetett; magoknak mindazáltal nem lehetett még eddig nyomokba akadni.“

A' *Madriti* tudósítások fzerént, *Caro* Spanyol Vezér el akarta verni a' Frantziákat Febr. 5-dikén egy sántzolt tanyájokból,

mellyből azok *Fuente-Rabia*, vagy *Font-arabia* nevü Spanyol határ-széli Erösséget lövöldözték; de olly tüzessen állott-ellent az Ellenség, hogy 700-ra ment az el-húllott, sebet kapott, és el-fogatott Spanyoloknak száma.

Portugalliából, Február. 17-dikén. — „Sok nyavalyákat okozott itten az időnek igen melegre lett hirtelen változása. — Nagyon uralkodnak a' betegségek *Frantzia* Országának azon részében is, mellyeket *Spanyol* és *Portugallus* Katonaság szállott-meg. Az el-hólttak által esett hijánosság-nak ki-pótolására, újra három Regimentek küldetnek innen a' Fran. földön tartózkodó *Spanyol* Sereghez.“

„*Tajo* (*Tagus*) vizünknek a' tengerbe való omlásánál 31 *Hollandus* kereskedő hajók vesztegelnek: mivel nem érkezett még hadi erő hozzájuk, a' mellynek óltalma alatt tengerre szállhatnának.“

Elegyes Tudósítások.

Móldva-Országból, Mártz. 14-dikén. „*Konstántzinápolyból* mindenféle parantsolatok küldettek — úgy hallyuk — a' Tartományokban szerte-szélllyel lévő Katonasághoz, hogy indullyon a' ki-rendelt hely felé.“

Varsóból, Mártziusnak 19-dikén. — „Ezer öt százig való, résszerént lovas, résszerént gyalog *Lengyel* Katonaság, mellynek a' reduktzió ízerént félbe kelle

vala hagyni a' lengyel szolgálatot, felkerekedett Mártzius' 14-dikén békételenkedve, 's egész hadi készülettel, a' maga előbbeni fekvő helyéből, melly nem messzire vólt ezen fő Városhoz. Menttében egy Orosz gyalog Regimentre bukkant, 's minthogy erősebb vólt nálla: el-vett 30 ezer rubelt tőlle, 's kevés Embert is hagyott belőlle életben. Illy tűzökben, elébb - nyomúltak a' Lengyelek, 's egy Prusszus Ső-Magazinumhoz érvén, annak Őrizőit, kik óltalmazni akarták magokat, le-tsepülték; kasszájából pedig el-vittek mintegy 60 ezer aranyat. Ezen új-prédával megént tovább folytatták puszttításokat, 's rablásokat; mellyekről hírt vévén az itt lévő Orosz Követ, és Fő Kormányozó Generális B. *Igelström*, tüstént 2 Batalion Orosz Vadászokat indított, 6 ágyúkkal és 600 Kozákokkal, az említett dühösködő Lengyel Katonák ellen. — Itt *Varsóban* is vólt a' múltt héten dulakodás a' Lengyel, és Orosz Katonák között, a' Fegyvertár miatt. Az Oroszok t. i. ki akarták venni belőlle azt a' részét a' fegyvereknek, melly a' Lengyel Sereg' számának léjjebb szállítása után szüksegtelenül fogna ott állani, az ő vélekedések szerént; de a' Lengyelek nem engedték. Minekutánna egynehány órákig tartott vólna a' küszködés: parancsolatot vettek az Oroszok, hogy térjenek kvártélyaikra, a' midőn haza oázlottak a'

Lengyelek is. — Az efféle történetek, siettetik a' harmadik fel-olftatását Lengyel Országának. “

(Mi okozta légyen a' második fel-olftatást: világosan elő van adva *Bucholz* Prusszus Ministernek azon írásában, mellyet ez 1793-dik esztendőben Augustus' 12-dik napján adott- által *Grodno*ban a' Lengyel Ország- Gyűlési Deputátziónak. Magyar értelme *Bucholz* Úr' említett írásának ez:

A' Sz. Háromság' nevében!

„Az 1791-dik esztendőbeli 3-dik Májusi törvénytelen Revoluzzióbol származott felfordulása Lengyel Ország' belső intézetjeinek, és igazgattatásának; 's a' mindenféle rendeletlenségek, mellyek a' mondott böl- dogtalan idő- ponttól fogva, szüntelenül rongálták ezen Országot; nem-különben a' részekre- szakadás' és párt-ütés' lelkének rettentő terjedése: arra kényszerítették a' *Prussziai* Királyt, 's az *Orosz* Tsáfszárnet, hogy a' szomszédjokban lévő Hatalmasságokkal tanáskoznának, 's találjanak oly eszközöket, mellyek által önnön Birodalmaikat a' közelgető veszedelem ellen bátorságos állapotba helyhezteshetnék. “

„Egyenlő gondolkozásokhoz, és tzellyekhez képest, nem találtak az eml. Felségek — a' *Prussziai* Király, 's az *Orosz* Tsáfszárne — foganatosabb módot, a' gonoszok el- hárítására: mintha saját

Birodalmaikhoz kaptassolják az azokkal határos Lengyel Tartományokat. “

„Ebben lett erős, és változhatatlan meg-állapodások eránt egy közös jelentést adtak - által Ápril. 8-dikán *Grodnában* a' Közös. Társaság' Kormányfőjekének; és minekutánna el-fogadták volna újj Alatt-valóiktól a' hódolást, és hívseg-esküvést: Ország - Gyűlésre serkentették a' Lengyel Nemzetet, hogy barátságos meg-eggyezés által, ingadozatlan fundamentomra helyeztethessen a' dolgoknak mostani állapotja, és a' (Lengyel) Köz. Társaságnak jövődöbéli meg-maradása “ 's a' t.)

A' *Brünni* Újság szerént, *Kosciusko* Lengyel Generális, mindeneket arra a' lábra állított vissza *Krakó* Városában, Mártz. 23-dikán, a' mellyre állítottak vala azok 1791-dik eszt. ben, Május' 3-dikán.

A' *Velentzei* Közönségés - Társaságnál *Spanyol* Követséget viselő, de már egy időtől fogva *Bétsben* mulató *Laszházas* Úr *Pétersburgba* fog indulni a' napokban. Útját, *Lengyel*-Országon keresztül szándékozott venni; de hogy meg-hallotta az ottani háborgásokat: más útat választott.

Hiberniában, az Ország - Gyűlésnek némelly Tagjai, okoskodással; az Ország' déli részének pedig némelly lakosai, zenebonáskodással akarnak újjítást eszközölni: de ezek ellen fegyveres erő fordítottot foganatosan; amazoknak Szószóllóját *Pofon-*

By Urat pedig el-halgattattata, Martz. 4-dikén *Langrishe* Ur, kit *Pitt* Mássának mutat a' beszédje. Ebből fogunk mi, némelly tzikkelyeket közleni a' jövő postán.

Az *Angliai* - Ország Gyűlés' Második Táblájának 17-dik Mártziusi Ülésében *Fitzpatrick* Generális, ama híres *Fayette*' ügyét vette fel, a' ki midőn oda hagyta volna Fr. Országot: *Hollandia* felé való menttében többed magával el-fogatott, és most Pruszus fogságban tartatik. Igazságtalannak, 's a' Szövettséges Hatalmasságokat meg bántó dolognak állította, *Fitzpatrick* Ur, *Fayettnek*' s a' véle ki-költözteknek fogvartatásokat: minekokáért kérni kell úgymond ő Felségét (a' *Nagy-Britániai* Királyt) hogy börtenséggével leg jobban meg egyező módon vesse közbe magát az említett foglyokért. — Hosszasan nyújtott magasztaló és mentő beszédjében, olyanoknak rajzolta Gen. *Fitzpatrick*, *Fayett*' Úrnak tulajdonságait, és tselekedeteit, mellyekre nézve, köteles ennek ki-fzabadításában munkálódni az Ánglus Nemzet. — *Tarleton* Oberster is egy hangon beszéllett *Fitzpatrick* Úrral.

Pitt Minister azt felelte: „Nints jussa reá egy Hatalmasságnak is, hogy más, tölle nem függő Hatalmasságnak intézetjébe elegyittse magát. — *Burke* Úr, egynek mondotta *Fayettét*, Fr. Ország' veszedelmének fő okai közzül. — Sok vetélkedések után,

el-ölte a' vaksok' többsége, *Fitzpatrick* Úrnak fel-tételét: mert tsak 46-an hagyták helybe, 's ellenzették 153-an.

Romából, Mártziusnak 21-dikén. —
„Az új Közöns. Kints-Tárnok *della Porta* Úr azt javasolja, hogy fzedessenek-öszve a' Templomokból, a' haszon-vételen kívül lévõ régi ezüst edények, 's veressenek belőlök apró pénzek. Igéri, hogy illy móddal húsz millió forintra igen könnyen szert lehetne tenni, 's nem fogna szükség lenni a' papiros pénzekre, mellyeken 5 *procenta* veszteség vagyon.“

„*Nápoly* Városából azt a' tudósítást vettük, hogy mind ott, mind pedig az egész két *Szitziliában* el-töröltetett az úgynevezett *Lateránumi* Kánonokok' Fundáziója; hanem minden Kánonoknak holtta' napjáig illendõ fizetés rendeltetett.“

A' *Svéd* Udvari Törvénytörök, egész Európa' hallottára idézi maga eleibe B. *Armfeldt*et, a' ki hasonlóképpen egész Európa' hallottára mentette vala magát, hogy õ nem vett leg-kissebb részt is a' ki-tudódott Öszve-esküvésben.

B é t s.

A' meg-írtt napon, reggeli öt óra tájban útnak indult õ Felsége. — *Jósef* Fõ-Hertzeg annyira ki-gyógyult hurutjából, hogy ugyan azon egy hintóban ülõ úti Társok lehetett õ Ts. Kir. Felségének, 's *Károly* Fõ-Hertzegnek. — El-mentek õ

Felségével: Kabinet-Minister Gr. *Colloredo Ferentz*; Státus-Vitze-Kantzellárius Báró *Thugut*; és Kabinéti Titoknok *Jung Urak* is. *Brüsszelből*, az Ármádiához szándékozik menni ő Felsege, 's ott mintegy 6 hónapokat tölteni.

Ma reggel indúlt-el innen *Albert Hg*, Hitvesével *Kristina* Fő Hg-Asszonnyal. — Hólnap reggel el-hagyja *Bétset* a' *Kolóniai* Elektor *Maximilián* Fő-Hertzeg is.

Fels. Urunk, a' maga el-indúlása előtt következő promotziókat méltóztatott tenni a' Magyar-Országgi Udvari Kantzelláriánál: Vitze-Protokollistaságból, Királyi Tanácsossággal együtt járó Udvari Titoknokságra, és Protokolli Direktorságra emelte *Markovitzky Ferentz* Urat, néhai *Sághy Miklós* Úr helyébe; — *Kraitzay János* Urat Kontzipistaságból, V. Protokollistaságra; — *Nándory József* Urat, a' ki kevés esztendőkkel ez előtt Fő Notárius-ságot viselt vala *Székes-Fejérvármegyében*, Kontzipistaságra.

Nádor-Ispány ő Kir. Fő-Hertzege, ma ad először audientziát ő Felsege képében.

Az ez előtt néhai Gróf *Eszterházy Imre*, most pedig *Ferdinánd* Fő-Hertzeg Magyar lovas Regementjebéli Kapitány, Gróf *Koháry Miklós* Úr, Házastársúl velze Gróf *Kinszky Ferdinánd* Úr Kis-asszonyát. A'lakodalom *Posony-Vármegyében Malatzkán* fog tartatni.

A' régi Görögöknél szokásban volt *Olympiai* Játékoknak emlékezetjeket újjították-meg nállunk tegnapi napon húsznál felesobb számú Kengyelfutók, kik is nagy részént könnyü fejer öltözetben, reggeli 6 óra tájban, musika - szóval, és lovas Katonák között ki-ballagván azon külső-városi kapu eleibe, mellyen *Schönbrunn* nevezetü Ts. Kir. múlató hely felé járnak: általok 16 földbe szúrtt zászlók' eránnyából futni kezdettek a' posta-úton, *Schönbrunn* mellett el, *Pentzing*, *Baumgarten*, és *Hütteldorf* helységeken keresztül, nagy emlékezetü *Laudonunk'* temető helyéhez *Hadersdorfhoz* közel eső *Maria-Brunnig*, a' hol valami jegyet kaptak kezekbe annak jeléül, hogy bizonyosan el-futottak addig; 's tüstént meg-fordulván, szaladtak-vissza, a' fenn-ementett falukon keresztül a' zászlók felé. — Egy magas száraz Kengyelfutója Hg *Auersberg Károly* Gen. nak nyerte - el az első zászlót, 's az ahoz tett 12 aranynál több jutalmat. Mindjárt második volt utánna, Hg *Eszterházy Miklósé*; 3-dik Gr. *Schönborné*. Már ezek tiz minutumot is pihentek addig, míg a' többek érkeztek. Mind el-végezték a' futást, eggy óra, és mintegy tiz minuták alatt; futottak pedig két jó országos mérttföldet; de a' zászlókhoz érvén, alig is vehettek lélekzetet, és szinte semmit se láttak. Mindjárt köpönyegbe takarták izzadt testeiket; annak-

utánna pedig, midőn ki - veréjtékezték magokat: egésszen új ruhákba öltözködtek, 's ettek ittak. Minekelötte futáshoz kezdettek: homlokaikat erőssen keresztülkötötték, nem - különben derekaikat is a' vékonyoknál; bal karjaikat pedig begörbítve kezkenőkbe fogták, hogy jobban evezhessenek azokkal a' levegő égben. — Már 3 nappal a' futás előtt, igen mértékletesek voltak az evésben 's ivásban; és gyakorlás végett egész órákat futottak.

Egy 13 éftendő s szabó - inas tréfából futni kezdett vélek, 's jóllehet ő soha se' tanulta a' futás' mesterségét: még is olly sebessen, és huzomóllan szaladt: hogy a' 3-dik Kengyel fútóval ért a' zárlókhöz. Egy már málfzor is futott fiáker kotsisnak, most ismét kedve duzzant, 's igen derekasan futott.

A' Kengyelfutók, 3. éftendeig szokták tanulni a' futás' mesterségét: azután szabadúlnak fel: de sokan olyanok is állanak el Kengyelfutóknak, a' kik nem tanulták rendesen az említett mesterséget. Az is egy oka vólt tehát a' vers - futásnak, hogy a' kik reá merik arra adni magokat: csak azok esmérteffenek igazi Kengyelfutóknak.

* * * * *

Pesten, 22-dik Áprilisben, és utánna való napokon, a' nagyobbik Semináriumban különbkülönbféle Könyvek kótyavetyo

által el fognak adatni, mellyek között, több más nevezetesen kívül, vagynak: *Wolffg. Bethlen Histor. Libb. in folio.* — *Ribier Lettres et Memoires d'Etat.* 's *Calmet Hist. de Lorraine* is, mellyekben Magyar Országot illető sok jeles dolgok foglaltatnak. — A' nyomtatott Katalogust *Gleixner János*' bolyában a' bádog-kalapnál ingyen meg lehet kapni.

Néhai Ns *Pavesits Györgynek* 1666-dik esztendőben *Első Leopold* Királytól nyertt Nemes - Levelo (Ármálissa) ugyan azon esztendőben publikáltatott is *Nemes-kérett Soprony-Vármegyében*, melly Ármális el-tévelyedett idő - járttával az azt illető Ns Familia' kezéből. Ha még él valaki ezen Familiából: meg - találhatja említett Ármálissát *Győr-Vármegyében* Ns *Pápai Jánosnál*.

Székes - Fejérvármegyéből írják, hogy *Zámoly* nevű helységben, valami szegény Legény, igen könnyen kívánván dísznó - hústra szert tenni a' múltt télen, fogta magát, 's egyg alaton kéményből fellyülről igyekezett ki - szedni az oda fel - kötözött sódorokat. De a' midőn hajladozott, vagy talán bé is erefzkedett: le-esett a' konyhába. A' Gazda fel-ébredvén a' zuhanásra, nagyon vérin érte a' nem vártt vendéget.

T Ó L D A L É K

A' Magyar Hírmondónak, Apr. 4-dik napján, 1794-ben költt árkusához.

Debretzen, Mártz. 8-dikán. „Egy két levelet a' jó igyekezetű Iffjak' ditséretére szánni, nem tesz az olvasókat meg tsalni az újság leveleknek haszontalan bé-mázolásával. Ők a' Haza reményei, örül tehát a' Haza, látván hogy az ő reménységei porba nem vesznek; ők örülnek, látván hogy a' Haza az ő jó fiúságokat esméri. Egy két jó Iffjat formálni a' Hazának, sokkal nagyobb nyereség, mint az ellenségéből ezeret le vágni: mert ez tsak az ellenségnek árt, nekünk pedig nem használ. Mint fognak tehát majd örülni a' jó Hazafiak, látván, hogy nevelkednek olyanok, a' kik a' Magyar név ditsőségét terjeszteni fogják, tsillagi lesznek az setét éjbe borúlt Magyar égnek. — Illyen szándékból közlöm én most kedves Hazámfiak! ti veletek ezen két nagyot mutató zsengejét a' Magyar tanuló Iffjúságnak:

Első *Nagy Sámuel*. Itten a' nálunk lévő Kollégyiomban Juratus, és Bibliotékárius. Eből nagy philosophust lehet várni: ezt egy diskursusa meg mutatja. Ő adta ki *Sandert*, két annnyival bővitve. Ő fogja rövid időn *Campet's a' t. ki adni*. Őtet nagy emberek betsülik. Irigyeire igen jól illik a' travelztáltt Eneisnek ama mondása:

Ennek tsak egy szeme vagyom;

Azért mindent ütne agyon,

A' ki jobban lát mint ő. —

I i .

De én Nagy Sámuelnek tsak ezt mondanám, 's talám szíve is ezt mondja:

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito!

A' másik Csokonay Mihály. — Ha a' szorongalom, a' leg nagyobb nyavalyákat okozó olvasás, a' természeti felséges és szép ész, valakit tökéletesíthetnek: ezt a' dicséretet Csokonay Mihálytól meg tagadni nem lehet. Az ő symboluma mondjak: *Chartis immori!* Őtet a' sok olvasás, és a' véle járó eleven fantázia el oltották volna, ha a' D. Veszprémi orvoslása 's el tiltása nem segítettek volna rajta. Ő néki felséges efze van, a' melly egyszemind szép, kies, és magához vonó. Annyival inkább, hogy azt a' leg szebb Görög, *Deák, Olasz* 's a' t. remekék szépítették. A' sok gyakorlás elevenítette. A' leg jobb guztusu Magyar Literátorokkal való szoros barátság tökéletesítették. Ebből olyan Poétája lelz a' Hazának, hogy szép és kényes guztusu tudósainknak sem kell a' szépségekért idegen nyelvek között keresgélni. Bártsak számos Verseinek ki adására rá lehetne venni. Sok origináljain kívül vagynak *Teocritusból, Ovidiusból, Metastasióból etc.* fordításai. Nevezetes munkái még: a' *Batrachomyomachia* travestálása. Ez első originális munka a' maga nemében, és derék. A' *méla Tempefői, avagy az is bolond a' ki Poetává lesz Magyar Országban.* Ez Komédia formára vett Nemzeti Satira, ingeniosissima, sed mordacissima, sed verissima. — Ezt az Ifjút illy szép észéért, mind a' Professor Urak, mind tanuló társai, mind mindenek szeretik, betsülik.

Nagy Sámuel Komáromi Fi, Csokonay Debretzeni, az Attyát jól esmertem, a' leg utolsó Györi Papnak a' Fia völt, Városunk'

egy párja nélkül való tudós Chirugust, 's
mindenek egy ember szerető kedvest veztet-
tek e. benne: magát nem esmerem, mert a'
Kollégyiomból tsak erdőre, mezőre szokott
ki járni. — Nagy Sámuelről jól esmerem. —

Még ezenkívül vagy négyről fogok tudó-
sítást tenni, a' kik t. i. érdemesek reá: demár
rövidebben és szabadon. Az én kívánságom
a' volna, hogy bár más Oskolákból is így ten-
nék az érdemesebbeket hírré, a' kik valamelly
nemébe a' tökéletességnek nagyok. Így azt
nyernék, hogy azok nagyobb tüzet kapnának
a' ditsérettől; az aluvók fel lobbannának, a'
Haza örvendene ditsősége felől való bizodal-
mában; a' Nemzet 's kivált annak Naggyai,
esmerhetnék azokat, a' kiket foveálni paran-
tsolna a' Hazafiúság, 's a' kiket egész kész-
séggel kellene a' ditsőség' el nyerhetésére elő
segélleni! — —“

*Ingenuae pietatis lacrymas, super nocem
Mariae Antoniae, Archi-Ducissae Austriae,
Viduae Ludovici XVI. Regis Galliae:*

Infandum! Regina iubes renovare dolorem;
Nex Tua, cum dirâ sorte, dolenda venit.
Rex cecidit, Regina cadit: quis talia fando
Temperet a lacrymis? Archiducissa pia
Vxor, ut ante maritus, guillotine necatur,
Admissi sceleris, plebs Parisina rea est.
Conventum Regni Gallorum factio terrens,
Stulte damnat eam, quæ veneranda fuit.
Vota, Jacobinorum Praeses, Judiciumque
Comprobat, et sequitur, plectere mittit eam.
Carnifices, Antonia! Te vinctam comitantur,
Oh scelus horrendum! tollitur innocua.
Haec nive candidior Regina; decus Ludovici,

Francica commaculat foeda, cruenta manus
Scinditur, inque cadum cadit adtractum caput
eius,

Privatur sveltis funeris exequiis.

Delirant Galli, Proceres, Regnique ministri;
At Regina luit, plectitur orbis amor!

Quis furor o Gentes, quae tanta licentia Galli?

Orbem terrarum, Gallus ad arma vocat.

Vos Geates concurrite Vos concurrite Cives!

Sortem Reginae foemina virque flet.

Flet Caesar, flet conjux, aulaque, Regnaque
lugent;

Prosiliunt lacrymae, cordaque vota ferunt.

In lacrymas inflas, et nos volvamur amici!

Quos dolor et pietas, plangere, flere iubent.

Cumque Antonia victima fit gentis furiosae:

Est cur praeliquidis, ora rigentur aquis.

Quocumque aspiciamus, nil est, nisi luctus abunde

Plorantes oculos, angulus omnis habet.

Per mare, per terras, surgit praeruptus aquae
mons;

Fluctibus in tantis, quemlibet unda rapit.

O Deus! evigila, facinusque refundito Gallis;

Sie necis auctorum sanguinis unda fluet.

Subsident, fac, montes, qui volvuntur aquarum,

Succurras noster Rex, rege Christe ratem.

Fac, Ludovico sublato, succedere natum,

Gens inimica throni, subiiciatur ei.

Fac, Antonia, quam peperit, Natam, superesse,

Virtutum Matris, sic monumenta forent.

Austriacus miles, Galli, riget arma cruore,

Regis, Reginae sanguinis ultor erit.

Iam felix es Rex, Reginaque digna coronâ

Vitae, iustitiae, quam Deus ipse dabit.

gaLLia non parCens CapItI antoniae, LVDo
VICI,

CarnIFICes ConDVnt; Vt rVat, Vrbsque
parIs. Veres Mich.

*Domini Scriptores Ephemeridum Hírmondó
dictarum.*

Pro Desertis Hungariae ad diem 24 Januarii scriptum aliquod carmen, et vestris Novis additum, dedit occasionem suspicandi, argumentum illud aliter intelligi, quam propositum sit. *Nempe Rura Deserta, et inculta* vituperari debent, non *culta*, et quorum *fructus est amplus*, qualia sunt Rura Hungariae Publico utilissima, quae neque vituperari prudenter possunt, neque indigent defensione. Dum ergo dicitur, ut vituperentur: *Vastitas Camporum, et solitudines*, quales sunt exempli gratia in Hungaria inferiori, non intelligitur similitudo quoad *incultum, et neglectum*, sed quoad *extensionem* tantum, ut qui hanc extensionem Camporum apud nos vidit, imaginatione simul effingat aliquos Campos *incultos, horridos, et omni Cultore carentes*, quales scribuntur esse in media Africa; et eos vituperet. Breviter dicam: imitetur *Ovidii* descriptionem, quae dedit occasionem disputationi, et huic argumento. Nempe locus ex Epistola 3-a de *Ponto*. Ubi Poeta alii notis versiculis eleganter vituperat hujusmodi *neglectos Campos, et cultu destitutos*. Quas illius cogitationes volumus, ut pluribus imitetur *Juvenis*, quem invitavimus ad conscribendum Carmen. Haec vos Domini Scriptores Ephemeridum scire volumus et petere, ut efficiatis, ne quis propositum argumentum aliter intelligat, quam petebatur. Datum in Comitatu Bihariensi 1-ma Februarii 1794.

T u d o s í t á s o k.

Ha az ember a' változásoknak fojamatyát jól meg-yisgállya, azt ítélné belölle,

mintha a' végezések ezen századnak ugyan szánt-
szándékkal rendelték volna osztályául a' leg-
nevezetesebb történeteket. Mióltától fogva
nem panaszkodnak és nyögnek Pannonia lakos-
sai, kik némelly környékek poshadt és dögle-
letes vizeinek szomorú áldozattyokká lettenek.
Ennek a' századnak számára volt az a' ditsős-
ség hátra tartva, sok ezer embernek sorsát
könnyebbíteni.

Báró Linden Úr, a' Tömösvári volt Igaz-
gatás Tanátsoffa, még a' múlt Török háború
alkalmatosságával képzített volt ditsőffeges em-
lékezetű második József Császár számára valami
porokat, mellyeknek ereje által a' leg romlot-
tabb és dögleletesebb vizeket is, igen könnyű
módon, nem csak ihatókká, hanem egyszer-
mind oly kellemetessékké és egészségesékké le-
het tenni; mint akármelly tiszta forrás vizet.

Az említett nagy érdemű Úr nem akarta
ezen titkát magával edgyütt eltemettetni, ha-
nem, emberi szeretetétől viseltetvén, nyomta-
tatásban a' világ előtt közönségessé kívánta
tenni, ilyen fellyül írás alatt: *Über die Ver-
besserung und trinckbarmachung der Morast und
anderer ungesund, ungenüßbahrer Wässer.*

Hogy pedig ezen eléggé nem betsülhető
találmánynak halzna annyival közönségesebbé
's ki-terjedtebbé válhasson, kérte jó baráttyát,
Kassándra ki-adóját, Magyarra fordíttása véget,
melly meg is esett, illy fellyül írás alatt: *A'
sáros, egészségtelen 's haszonvehetetlen vizek job-
bításáról, és ihatóvá tételekről.*

Báró Linden Úr mind a' két nyelven ma-
ga költségére ki-nyomtatván, itt Bétsben, a'
Sz. Mihály piattzán a' Templommal által es-
lenben a' három kengyelfutók mellett, Frister
József nevű Könyvkereskedőnél, darabját

kron árúztatja. A' vevőknek könnyebségekre Németül is ide tettük az utasítást: *Bey Joseph Friſter, Kunſt und Buchhändler am Michaeler Platze, neben den drey Laufern.*

Azért mi is kedves Hazánkknak hasznos Izólgálatunkat gondoltuk mutatni az által, ha ezen leveleinkben esméreteffé téffzük lakoffai előtt.

* * *

Patzkó Ferentz Agoston Posonyi Könyvnyomtató Urnál más féle Könyvek között ez is találtatik, úgymint:

Valetudinarium infantile Hungaricum novum, sistens morbos Infantum centenos horumque tutos curandi modos, subjunctis Instructionibus cautelisque utilissimis centenis. Auctore Josepho Csapó, Nobili Hungaro Medicinæ Doctore, et Liber. Reg. Civitatis Debretzenensis Physico: nagy 8-ad rétb. 30 kr.

* * *

Halotti huszon öt Predikátziók, a' melyeket öffze szedett és ki-adott Takáts Adám. Harmadik Darab nagy 8-ad rétb. 24 kr.

Ezt a' Könyvet tulajdon költségemmel nyomtattattam és az érdeemes Auctor Urnak 200 Darab Könyvet Honoráriumban adtam; de *Landerer Mihály* Könyvnyomtató Úr, ki ezt a' Könyvet utánna nyomtatta, a' fenn nevezett Predikátziós - Könyvet 36 kron árúztatja, holott én ezen hasznos munkát tsak 24 kron szándékozom adni.

Patzkó Ferentz Agoston.

Hírré adattatik a' Magyar Közönségnek, hogy Pesten *Trattner Mátyás* Urnak Könyvnyomtató prése alól ki-jött legyen egy új, és tekéletes Magyar Levél író Könyv *Magyar Szekretárius* név alatt, mellyben közönséges halzoura való minden Rendek között, és minden esetre el készített Fevelek, úgymint: hivatalbéli, tudósító; hirt-adó; mentegető; szentesítő, idvezlő, ajánló, meg-köszönő, vigasztaló, emlékeztető, bizodalmas, kérelmes levelek, és perbéli panasz tételek (Instántziák, Aktziók) ismét külömbféle alku, és más mi-vóltu leveleknek formái foglaltatnak, úgymint: ellen-mondó, törvénybe-hívó, Prókátor rendelő, Jobbágyot fel szabadító, Jobbágyott birtokba botsátó, be-szegődő, tanuló, házasok közt el-váló leveleknek: ismét adóság, bizonyság, házasság, házi árenda, zálog, hatalom, oltalom, Polgár, és hiteles leveleknek: végre: Józsg' el adásáról való örökös vallásnak (Fassonak) Kommissiónak, kvéántziáknak, Katona esküvésnek, Leány kérő beszédnek, Testamentom levélnek, pénz-váltó leveleknek, Józsg'béli Kantzelláriák rendének formái, ezekben foglalt ilyen Tisztek fummás köteleffégeivel együtt. Melly Könyv mind *Trattner* Urnak Pesten lévő lakó, és Könyvnyomtató házában, mind *Weingand* Könyvárosnak Pesten, és Budán lévő Könyves boltjaiban, kötetlenül 1 for. 12 kron vagy on árrúban.